

Kõrgem Kunstikool Pallas
Tekstiiliosakond

Multifunktsionaalsete rõivaesemete uurimine lõikelahenduste kaudu

Lõputöö

Maria Volk

Juhendaja: Kristina Paju MA

Tartu 2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KESKKONNAPROBLEEMIDE JA MULTIFUNKTSIONAALSETE RÕIVAESEMETE ÜHENDAMINE	4
1.1 Probleem moe ületarbimisega	4
1.2 Jätkusuutlikuse integreerimine disainiportsessi	6
1.3 Kontseptsioon multifunktsionaalsetest rõivastest	8
2. UURIMUS. MULTIFUNKTSIONAALSE RÕIVAESEME KANDMISVIISIDE AVASTAMINE LÄBI KANDJA	11
2.1 Uurimuse ülesehitus	11
2.2 Uurimuses kantava vesti valmistamine	14
2.3 Uurimuse analüüs	15
3. KOLLEKTSIOONI LOOMISE PROTSESS	18
3.1 Kolleksiooni planeerimine	18
3.1.1 Materjalid	19
3.2 Kolleksiooni tooted	20
3.2.1 Vest	20
3.2.2 Kleit.....	22
3.2.3 Varrukateta plus.....	27
3.2.2 Pikkade varrukatega plus.....	30
3.3 Multifunktsionaalsete rõivaste edasiarendamine	35
KOKKUVÕTE	37
SUMMARY	39
KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU	41
LISA	43
Lisa 1. Uurimuse küsimustiku põhi	43

SISSEJUHATUS

Rõivaste lõigetega katsetamine on mulle huvipakkuv valdkond, mis loob võimaluse ühest esemest arendada erinäolisi lahendusi. Tekstiiliõpingute vältel olen jõudnud arusaamani, et jätkusuutlik disain ning funktsionaalne looming omavad tuleviku moedisainis olulist osa. Ühtlasi on moe tarbimise juures minu jaoks suur probleem keskkonna pöördumatu hävitamine ning tekstiilprügi teke. Otsides lahendust vältimaks rõivaste kiiret teekonda prügilasse, pakun lõputöö raames välja oma nägemuse mitmeti kasutatavatest riietest. Lõputöö käigus uurin multifunktsionaalsete rõivaste lõikelahendusi ning nende erinevaid kasutusviise. Minu põhieesmärk on välja selgitada, mitut moodi on võimalik ühte rõivaeset kanda seda erinevat moodi selga pannes või ümber keha sidudes.

Moetööstuse ja ületarbimisega kaasnevad globaalsed probleemid vajavad rohket tähelepanu. Seetõttu on töö esimese peatüki eesmärk anda ülevaade ohukohtadest moe- ja tekstiilitööstuses seoses moe ületarbimisega. Seejuures otsin lahendusi, mis toetavad jätkusuutlikku moeloomingut ning pakuksid väikedisainerile algupunkti oma töö tegemiseks. Käsitlen allikaid nagu K. Fletcheri ja M. Thami „Earth Logic“, Londoni moekolledži (*London College of Fashion*) moe ja jätkusuutlikkuse kursus (*Fashion and Sustainability Course*) ning Fashion Futures 2030. Uurin autorite väljapakutud stsenaariumeid liikumaks jätkusuutliku tegutsemise suunas.

Lõputöö teises peatükis otsin võimalusi uurida rõivaste kandmist, et selle alusel koostada lühiuurimus. Võtan uurimuse koostamisel aluseks K. Fletcheri ning I. Grimstad Klepp'i poolt koostatud raamatu „*Opening up the Wardrobe a Methods Book*“ ning Wool& 100 päeva väljakutse. Viin läbi testkandmise, kus ühte valitud toodet kantakse kahe kasutaja poolt 14-päevase perioodi vältel. Protsessi eesmärk on avastada ühe toote mitmekülgsusust ning leida uusi kandmisvõimalusi läbi kasutajate. Uurimustulemusi saan rakendada edaspidi tootedisaini protsessi käigus ning lõputöö raames valmiva kollektsiooni planeerimisel.

Lõputööna valmib multifunktsionaalsetest rõivaesemetest koosnev moekollektsioon „Sidusus“. Kolmandas peatükis kirjutan toodete valmistamise protsessist ja toon välja peamised ideed projekti edasiarendamiseks. Annan ülevaate valmivate rõivaste erinevatest funktsioonidest ning ümberkohandatavate lõigete kandmisviisidest. Kasutan rõivadisaini protsessis multifunktsionaalsuse saavutamiseks erinevaid võtteid nagu kahtepidi kantavus, moodulite lisamine ja eemaldamine, värvikontrastid ning vormi muutmine sidumise abil. Osalen kollektsiooniga 2022. aasta Mood-Performance-Tants etendusel „TUNG“.

1. KESKKONNAPROBLEEMIDE JA MULTIFUNKTSIONAALSETE RÕIVAESEMETE ÜHENDAMINE

1.1 Probleem moe ületarbimisega

Üha enam on kättesaadav teave moe- ja tekstiilitööstuse puudujääkide kohta ning nende mõjust nii kesk- kui ka inimkonnale. Kuna problemaatilisi valdkondi on mitmeid, keskendun lõputööös ülevaate saamiseks just moe ületarbimisega seotud murekohtadele. Kriitiline informatsioon paneb mõtlema, kuidas suurendada inimeste teadlikkust moe tarbimisest ja tekstiiliprügi kahjulikkusest ning tutvustada erinevaid viise panustamiseks globaalse kataastroofi vältimisse. Moedisainihuvilisena innustab mind mõte planeedisõbralikust riietumisest, säilitades seejuures kandja jaoks riielega seonduv kandmiselamus.

Riietumine on minu jaoks alati olnud võimas eneseväljendusviis. Rõivad pakuvad justkui põnevat vabadust jutustada lugu enda kohta ilma sõnadeta. Vaadates iseenda ning oma tutvusringkonnas olevate inimeste rõivakandmis eelistusi, pean täheldama, et tõesti tekib teatud põnevus, kui riidekapis on huviäratavate lõigete või toonidega valik rõivaid. Mõned aastad tagasi hakkasin tähelepanu suunama enda kasutuses olevate riie kogusele. Avastasin, et oman mitmeid rõivaesemeid, mida kannan kas paaril korral aastas või üldse mitte. Tekkis mõttekoht, kui palju rõivaid ma tegelikkuses vajan, et ennast mugavalt tunda. Ajapikku on minu garderoobi jäänud vaid tooted, mida kannan pidevalt hea enesetundega. Uusi oste planeerides, otsin vaid enda jaoks põnevaid rõivaid või valmistan need hoopis ise. Tähelepanu pööran värvitoonidele ja lõigetele ning üritan leida riideid, mis sobivad kokku juba olemasolevatega. Luues enda jaoks narratiivi meelepärasest riietumisest, olen täheldanud emotsioonipõhiste ostude kadumist, soetades riided peamiselt vajaduse korral. Samuti olen leidnud rahu pakkuva tegevuse endale riie valmistamises.

Aeg-ajalt leian ennast siiski tooteid uurimas kiirmoe poodides, mida vaatlen täiskasvanueas küllaltki teistsuguse pilguga. Küllastades erinevaid Tartu ja Tallinna kauplusi, olen saanud kuvandi, et riidekapis peaks olema suures koguses erinevaid riideid. Kauba vahetumist võib näha nädalaselt ning tihtipeale ei haaku erinevad lõiked, värvid ega materjalid eelneva presenteeritud kollektsiooniga üldse. Selle kõige juurde kuuluvad erinevad reklaamid tekitavad tunde, et nädalaselt tuleks uusi rõivaid juurde osta. Siin näen isiklikus vaatenurgas juba suurt murekohta. Liikudes kaasa kiiresti kustuvate trendidega, heidetakse kõrvale rõivad,

mis just mõned nädalad tagasi tundusid meelepärased. Ellen McArthur Foundation on välja toonud, et iga sekundi jooksul põletatakse või maetakse prügiauto koormaga samaväärne riiete kogus (Ellen McArthur Foundation, www). Selline hulk paneb mõtlema kui palju riideid üks inimene kasutab ning miks oma tekstiilitoodetest nii kergekäeliselt loobutakse.

Digitaalselt on võimalik juurde pääseda Londoni moekolledži (*London College of Fashion*) moe ja jätkusuutlikkuse kursuse (*Fashion and Sustainability Course*) materjalidele, mis pakuvad põhjalikku ülevaadet moetööstuse sellealastest murekohtadest. Käsitledes moetööstuse mõju keskkonnale, on välja töötatud kaheksa kriitilist probleemi. Kokkuvõtlikult puudutavad need probleemid kesk- ning inimkonda, millest üks arutletav mõte on tarbimine ja jäätmed. Läänemaailmas on 20 aastaga tarbimine suurenenud 400% (Cuoco: 3). Vaadates protsendi tõusu, paneb see mõtlema, milline on seis omakorda 20 aasta pärast ning kas selleks hetkeks on planeedile pöördumatu kahju juba põhjustatud. Otsides informatsiooni rõivaste tarbimise koguse kohta, on sama probleemi all välja toodud, et keskmine briti või euroopa tarbija ostab 60% rohkem rõivaid kui 15 aastat tagasi ning hoiab neid endaga umbes poole ajast (Cuoco: 4). Siinkohal võiks potentsiaalne lahendus tekkida riiete vormis, mis on lõikeliselt stiilipuhtad ning sobivad omavahel kokku muude rõivastega. Moetrendid muutuksid pigem ajatuks ning tekiks olukord, kus väärtustatakse olemasolevaid rõivaesemeid.

Kui ühe probleemi osana on võimalik rääkida inimeste soovist osta, siis teine pool probleemist on ettevõtted ning tootmispoliitika. Riided on muutunud järjest odavamaks (Cuoco: 5). Seeläbi tekib võimalus toota rohkem ning halvema kvaliteediga asju. Tihti olen kokku puutunud suhtumisega, et riideeseme kuludes on lihtsam kuskilt soodsalt uus soetada. Üldiselt tähendab selline lähenemine pöördumist lähimasse kiirmoepoodi ning toote eluiga jääb taaskord pigem lühikeseks. Siinpuhul säilib aga võimalus, et kulununa tundunud riidese võis tegelikult olla parandatav ning edasi kasutatav. Elizabeth Segran kirjutab, et 2018. aastal oli kiirmoeketil H&M 4,3 miljardi dollari väärtuses müümata laovarused. Firma avaldas, et riided põletati hallituse või kõrge plii sisalduse tõttu (Segran, www). Siinpuhul on esimene kahjutegur tootmise hulk, mis võimaldab üldse luua sellises koguses laovarused. Teisalt mõeldes, et suurem osa kiirmoekettide toodetest on polüester, mille põletamine on keskkonnale väga kahjulik. Seda enam suurendab keskkonnakahju laovarudesse jäänud tooted, mis põletati kõrge plii sisalduse tõttu. Mainitud Londoni moekolledži kursusel on veel välja toodud, et kõrgmoe brändide tootmine on muutunud kahe kollektiooni pealt aastas viie kuni kuueni. Muud kaubamärgid tutvustavad uusi tooteid nädalaselt (Cuoco: 3). Selle asemel näeksin kontseptsiooni rõivastest, mis vananevad inimesega aastate jooksul koos või tühimuse korral

tekib võimalus need eetilisel teel edasi saata. Sel juhul peavad need rõivad olema aga piisavalt huvitavad ning ajatud, et säiliks soov neid kanda. Sarnase mõttekäigu võib leida *Fashion Futures 2030* materjalidest, kus kokku on pandud neli võimalikku stsenaariumi Maa tulevikust ning meie tarbimisest. Väljapakutavatest mõttekäikudest jäi mulle silma teema, mille keskseks mõtteks on vähemaga elamine. Selle eelduseks on ühiskond, kus mood omaks endiselt tähtsat funktsiooni, kuid inimeste suhtumine moodi oleks muutunud. Rõivaid hinnatakse ning hoitakse endaga pika aja vältel, riideid antakse perekonna või sõprade seas edasi ning kõik see kasvatab nende väärtust (*Fashion Futures 2030*, [www](#)).

Idee rõivaste väärtuse kasvamisest ajaga võiks tekitada soovi investeerida kvaliteetsetesse rõivaesemetesse. Kvaliteet omakorda võiks tähendada rõivaste pikemat eluiga ning esteetilise välimuse säilimist ka pärast pikaldast kandmist. Selline lahendus võiks aidata kaasa tootmise vähendamisele, kus rõivatööstus toodab riideid vajaduspõhiselt. Eelnevalt mainitud vähemaga elamise stsenaariumis on kirjeldatud põnevat lahendust riiete väärtuse hoidmiseks. On välja pakutud, et toodetavad rõivad tulevad juhendiga ning teenusevõimalusega oma riideese saata parandusse või rätsepa juurde, et seda hooaja trendile vastavalt muuta. Selle stsenaariumi järgi muutuvad kandmisjäljed ning parandused loomingulisteks mustriteks, viidates inimeste olemasolule, pärandile ning igapäevaste puuduste tähistamisele (*Fashion Futures 2030*, [www](#)). Mõeldes riiete kasutamise peale sellise vaatenurga alt, tekib väiksema riiete kogusega ka võimalus neid erinevat moodi stiliseerida, mis looks stsenaariumi justkui oma riiete taaskasutamisest.

Probleem meie loomise, toomise ja tarbimisega seoses on laiaulatuslik. Samas on olemas võimalused praeguses olukorras lahenduse otsimiseks ning muutuste loomiseks.

1.2 Jätkusuutlikuse integreerimine disainiportsessi

Kui eelnevalt sai loodud ülevaade meie tarbimise ulatusest, siis tekstiili- ja moetööstuse kahjulikkuse mõistmiseks tuleks ära mainida ka hetkel aktuaalne teema – kliimasoojenemine. See on tähelepanu vajav probleem ning algpunkt praktiliselt kõikidele moetööstuse probleemidele, mille kohta on järjest rohkem võimalik infot leida. Inimkonna valikud ning tegutsemised järgmisel kümnendil on planeedil toimuva elu jaoks otsustavad. Praegune generatsioon on esimene, mis kogeb inimeste põhjustatud globaalset soojenemist ning viimane, kellel on võimalus kliimakriisi vältida (*Condé Nast*, [www](#)). Siinpuhul näen võimalikku

lahendust olukorras, kus inimeste arusaam jätkusuutlikkusest ning selle rakendamisest on ühtne. *Condé Nast* on loonud moevaldkonna harimiseks moesõnastiku, mille alt võib leida definitsiooni ka jätkusuutlikkusele. Jätkusuutlikkust seletatakse sõnaraamatus laialdasemalt kui eluviisi, kus nii inim- kui ka loodussüsteemid saavad koos tasakaalustatult eksisteerida viisil, mis võimaldab kõigile jõukust ja heaolu. Tegemist ei ole fikseeritud seisukorraga, vaid pidevalt muutuva protsessiga, mis tugineb erinevatel teineteist mõjutavatel faktoritel. Välja on toodud, et seetõttu on võimalus käsitleda nelja jätkusuutlikkuse elementi: kultuurne, sotsiaalne, keskkondlik ning majanduslik osa. Kõik nimetatud elemendid on olulise tähtsusega säilitamiseks elustiile, mis väljendavad võrdselt austust inimeste ja planeedi vastu (*Condé Nast*, www). Siinkohal tekiks ideaalne situatsioon, kui nii väikeettevõtjad kui ka suurtootjad oleksid võimelised probleemi vähendamisse panustama. Käsitledes sellist mõtteviisi moevaldkonnas väikedisaineri näitel, võiks üks lahendustest olla jätkusuutlikkuse integreerimine oma tööprotsessi. Tundes tööetappe, tekib võimalus seeläbi läheneda loomingule mõttega, tootmata juurde ebavajalikke asju. Samuti luues toodet mõtte ja looga, tekib võimalus kliendi teadlikkust müüdava kauba kaudu suurendada.

Lõputöö kontekstis asusin otsima moetööstusele suunatud materjale, mille abil luua alternatiivseid moesüsteeme. Kate Fletcher (PhD) ja Mathilda Tham (PhD) on koostanud kriitilise ent huvitava lähenemisega moetegevuse uurimiskava „*Earth Logic*“. Kogu uurimiskava põhifookusesse on seatud planeet Maa ellujäämine, tutvustades erinevaid planeedisõbralikke tegutsemisviise moevaldkonnas. Autorid on välja toodud, et esikohale tuleb seada Maa, elanikkonna turvalisus ning tervis – seda kõike enne tööstuse äritegevusest tulevaid hube ning majanduskasvu (Fletcher, Tham: 16). Ühe osana uurimuskavast tutvustatakse kuute meetodit moesektori ümberkujundamiseks, mis on jagatud kahte gruppi. Esimesed kolm meetodit on „Vähem: kasvust välja kasvama“; „Kohalik“, „Ümberpaigutamine ja mitmus: uued koonduspunktid moele“. Need teguviisid keskenduvad otseselt moelasele tegevusele. Teine grupp keskendub protsessile, mis on vajalik *Earth Logic*’u järgi moe loomiseks, säilitamiseks ja hindamiseks. Meetodid on „Õppimine: uued moelased teadmised, oskused ja mentaliteet“; „Keel: uus moelane suhtlus“ ning „Juhtkond: uued viisid moe organiseerimiseks“ (Fletcher, Tham 2019: 43). Siinpuhul lähtusin enda töö kontekstist ning üritasin leida potentsiaalseid lahendusi, mis käsitleksid just ületarbimisega tegelemist. Eelnevalt mainitud kuuest meetodist kerkis minu jaoks esile esimene kontseptsioon „Vähem: kasvust välja kasvama“. Stsenarium juhatatakse sisse 2016. aastal Cambridge ülikoolis toimunud multidistsiplinaarse koosoleku kokkuvõttega: ainus lahendus on vähem asju.

Väljapakutav stsenaarium arendab mõtlemist ja tutvustab harjumist vähemate moetoodete ja materjalidega elamiseks. Peamine arusaam siinpuhul on see, et isegi keset vähendatud materjalide kogust on inimesed endiselt riides. Mastaabi vähendamine võib suurendada moekogemuste kvaliteedi tõusu (Fletcher, Tham 2019: 44). Lisaks on uurimusprogrammis välja toodud, et miinimumis olevat ressursibaasi tootmise jaoks on vaja kaitsta. Kirjeldatakse meetodit, mis eeldaks ressursikulukate tegevuste järsku vähendamist 75% võrra või ressursitõhususe suurendamist. Selle juurde on näitena toodud ettekujutus kõikide inimese eluks vajalike asjade koguse piiramisest, mahutamaks need ühte väikesesse sõudepaati (Fletcher, Tham 2019: 18).

Lähtepunkte disainiprotsessiga alustamiseks on mitmeid ning eelnevalt kirjeldatud allikate põhjal toodi rohkelt välja, kuidas elu vähemaga on võimalik.

1.3 Kontseptsioon multifunktsionaalsetest rõivastest

Mõeldes enda seisukohale, missugune võiks olla planeet Maa püsijäämisest huvitatud inimese garderoob, olen ette kujutanud võimalikult minimalistlikku, kuid põneva sisuga riidekappi. Kõik inimese omandis olevad rõivad võiksid teda kõnetada ning olla kantavad erinevates situatsioonides. Mulle pole kunagi sümpatiseerinud arusaam, et eraldi on olemas pidulikud ja n-õ tavalised riided. Selline lähenemine pakub minu hinnangul juba eos aluse ületootmiseks – paratamatult jäävad osad vähem kasutust leidvad esemed riidekappi seisma. Kohati ühtib mu mõte *Fashion Futures 2030* kirjeldatava vähemaga elamisega stsenaariumiga. Minu silmis ei tohiks kaduda riiete kandmise nautimine, vaid muutuda võiks selle kontseptsioon. Mainitud stsenaariumist võtaksin kaasa mõtte riiete edasi andmisest ning kulumismärkidest, mis annavad rõivastele omakorda võlu juurde (*Fashion Futures 2030*, www). Selline mõtteviis on mind innustanud välja pakkuma kontseptsiooni multifunktsionaalsetest rõivastest, mis püsiksid inimese juures võimalikult pikalt, säilitades oma põnevuse.

Multifunktsionaalsus on mitmeti tõlgendatav mõiste. Eesti õigekeelsussõnaraamat pakub ühe seletusena välja „mitmeotstarbeline“ (EKI, www), mida saab kasutada ka selle töö kontekstis. Näiteks võib multifunktsionaalse rõivaeseme all ette kujutada jopet, mille varrukaid või voodrit eemaldades, on võimalik toodet muuta ilmastikule vastavaks. Inglise moebränd Burberry 2019 sügis-talvise kollektsioonis esitleti vest-mantlit. Mantli näol sai näha klassikalist Burberry siluetti, kuid vöökohast oli mantlile kinnitatud tänapäevase moderne

meeleoluga kilevest. Vastavalt vajadusele on võimalus kanda vesti mantli peal, eemaldada embkumb nii, et alles jääb ainult vest või mantel. Samuti on vesti puhul huvitavaks detailiks vesti kahtepidi kantavus ning mõlemale poolele valitud erinevad värvitoonid (foto 1).

Foto 1. Burberry vest-mantel. Foto: Harrods.

Sarnase põneva lahendusega on töötanud ka Serbia disainer Roksanda Ilinčić koostöös Kanada spordirõivaste firmaga Lululemon. Tegemist on jopega (*Infinity Coat*), mida on võimalik muuta neljaks erinevaks tooteks. Jope on valmistatud erinäolistest eemaldatavatest ning ümberpööratavatest kihtidest. Vastavalt soovitud tulemusele, loob kihtidega katsetamine võimaluse tekitada algvormis mantli moodi jopest veel kas kapuutsiga või kapuutsita kilejope, vest või hoopis trentšmantel (foto 2). See on taaskord huvitav näide, kuidas kohendada erinevate kihtide abil toodet vastavalt kliimale. Teisalt, kuna pigem sportliku välimusega jopet on võimalik muuta mantliks, saab ühte toodet kohendada vastavalt olukorrale, kus võib olla vaja kanda midagi tavalist või hoopis pidulikku.

Foto 2. Roksanda x Lululemon neljaks erinevaks tooteks muudetav jope *Infinity Coat*. Foto: Lululemon.

Kate Fletcher ja Lynda Grose on kirjutanud, et multifunktsionaalsus eesmärgina võib jätkusuutlikkuse mõttest mööda minna, eriti kui toote juures olevad funktsioonid on loodud ainult selleks, et mõjuda uudsena või meelitada inimesi rohkem ostlema. Multifunktsionaalsust

õigesti käsitledes, nii et toote kasutamiseks ettenähtud funktsioonid on selged ja soovitatav tulemus on lihtsasti saavutatav, on sellel potentsiaal teha muutumatust tootest läbi kandja tujude ja vajaduste kaasahaarav rõivaese (Fletcher, Grose 2012: 78-79). Olen sarnaselt meelesstatud, et ühe toote funktsioonid peaksid olema lihtsasti mõistetavad ning muudetavad. Kui mõelda, et riietumise protsess võiks olla nauditav ning mugav, ei tohiks selga pandavad asjad tekitada küsimusi, kuidas või miks rõivaid kanda. See võib luua murekoha, kus rõivaesemega tegelemine tundub ebavajalik ning see jäetakse kõrvale. Olen mõelnud, et rõivastele lisatavad funktsioonid võiksid omadustelt liikuda kaugemale kui eemaldatavad varrukad, jäädes seejuures siiski kasutajale arusaadavaks. Samas võiksid erinevad juurde disainitud funktsioonid juba eos soosida põnevaid muutusi, mis oleks ka kasutaja jaoks kaasahaaravad.

Lõputöös katsetan multifunktsionaalsuse kontseptsiooniga, kus ühest tootest on võimalik arendada eriilmelisi kandmislahendusi erinevate võimaluste abil. Ühe lahendusena tahan katsetada rõivaid, mida on võimalik külge lisatavate moodulite abil muuta. Eelnevalt sai lahti mõtestatud rõivaste multifunktsionaalsus. K. Fletcher ja L. Grose on kirjutanud modulaarsetest rõivastest, mis võimaldavad kandja mängulist ja loomingulist kaasamist kandmisprotsessi (Fletcher, Grose 2012: 80). Lisatavad moodulid tekitavad võimaluse muuta toote ilmet küllaltki palju. Ühe võimalusena saab tootele lisada asümmeetrilisust, mis pakub riietumisel põnevaid võimalusi erinevaid rõivaesemeid omavahel kokku sobitada. Vastavalt moodulite funktsioonile, loovad need ka võimaluse arendada ühest tootest välja mitu erievat vastavalt lisades või eemaldades tükke. Veel näen võimalust mooduleid erinevat moodi ümber keha siduda. Soovin kollektsiooni lisada võimalust kinnitada asju ümber keha, kasutades paelu. Seeläbi saan katsetada toote suuruse muutmist võimalikult lihtsate võtete abil. Kui võtta kasutusele näiteks avaram toode, võiks olla juures võimalus see ka ümber keha fikseerida. Samuti saab paelu erinevad moodi ümber keha sidudes tootele peale tekitada erinevaid mustreid. Saavutamaks multifunktsionaalsust katsetan võimalust kanda rõivaid kahtepidi, nii tekib võimalus lisada ühe toote eripooltele erinev väljanägemine. Tootele värvi lisamiseks on võimalik katsetada erivärvi voodri lisamisega või hoopis õmbluste kantimisega.

2. UURIMUS. MULTIFUNKTSIONAALSE RÕIVAESEME KANDMISVIISIDE AVASTAMINE LÄBI KANDJA

2.1 Uurimuse ülesehitus

Töötades välja variante multifunktsionaalsetest rõivastest, tuleb mõelda ühe toote kõikvõimalike kasutusviiside peale. Proovides tööprotsessi käigus ise riideid selga, tekkis mõte, et teise kasutaja silmis võib konkreetne toode hoopis erineva kasutusviisi leida. Seeläbi sai otsustatud lõputöö protsessi käigus läbi viia lühiuurimuse, mille eesmärgiks on avastada ühe toote uusi kandmisviise kasutaja kogemuse kaudu.

Uurimuse läbiviimiseks hakkasin otsima erinevaid võimalusi, kuidas rõivaeseme kandmist uurida ja dokumenteerida. Pidasin oluliseks leida mõni olemasolev näide, mida on varem edukalt kasutatud. Esimesena uurisin rõivabränd Wool& poolt korraldatud 100 päeva väljakutset, mille eesmärgiks oli julgustada inimesi leidma rahulolu vähemate asjadega elus. Väljakutse koostajate sõnul on nende arust harjumuste muutmiseks vaja kahte lihtsat asja: perspektiivi ning õigeid tööriistu. Uurimuse käigus anti 50. osalejale samasugune kleit, kellest 13 kandjat jõudsid väljakutsega ka lõpuni. Ainsaks tingimuseks selle perioodi vältel oli kohustus kleiti iga päev kanda. Kandjatele antud *Rowena Swing Dress* on merioonivillast valmistatud A-lõikeline kleit (foto 3). Osalejatelt uuriti, mis nende jaoks protsessi vältel üllatavaks osutus. Mulle jäi silma kahe naisterahva tähelepanek, et inimesed ei märka kui kanda sama asja mitu päeva järjest. See pani mõtlema, et kui kõrvalised inimesed ei tähelda minu kantavaid rõivaid, siis kas on vaja üldse igapäevaselt uue rõivakomplekti valimisega tegeleda. Omakorda jäin mõtisklema, et rõivakandmine tundub isiklik tegevus, mille puhul ei peaks arvestama ümbritsevate inimeste arvamusega. Ometi olen täheldanud nii enda kui ka tuttavate puhul, et kõrvaliste isikute välja öeldud arvamused siiski kipuvad mõjutama riietumiseelistusi. Kirjutatud on, et kandes vaid ühte toodet, on loomulik igatseda ka teiste garderoobis olevate asjade järgi, mistõttu oli silmapaistvaim raskuskoht kandmisperioodi vältel just igavus. Seevastu on üks osalejatest aga täheldanud, et hea oli hommikul mitte mõelda, mida on vaja selga panna (wooland journal, www). Tõepoolest tundub meelepärane idee garderoobi üldpildist, kus iga võetav riideese on justkui lemmik, mida võiks kanda igal pool ning hommikune riietumisprotsess ei nõua lisaiega.

Foto 3. *Rowena Swing Dress*. Foto: Wooland Journal.

Planeeritava uurimuse läbiviimiseks oli oluline leida efektiivne meetod kandmiskogemuse protsessi dokumenteerimiseks. K. Fletcheri ja I. Grimstad Kleppi raamat „*Opening up the Wardrobe a Methods Book*“ käsitleb mitmeid viise, kuidas rõivakandmiskogemusi uurida ning dokumenteerida. Leidsin mainitud raamatust uurimusele aluseks meetodi number 42 nimega testkandmine. Meetod on küllaltki laialdaselt levinud, näiteks kasutatakse seda moetööstuses disainiprotsessis toodete väljaarendamiseks. Meetod on üles ehitatud järgnevalt: valitud on grupp inimesi, kes hakkavad testima sama toodet ning koos testitava tootega antakse kaasa informatsioon selle kasutamise kohta. Määratud on ka ajaline periood, mille vältel ettenähtud toodet kasutada tuleb. Katses osalenute tagasisidet on võimalik koguda intervjuude kaudu ja/või inimeste enda dokumentatsiooni põhjal nii katse vältel kui ka lõpus. Välja on toodud dokumentatsiooni formaadid nagu küsimustikud, päeviku sissekanded ja fotod (Fletcher, Klepp 2017: 143-144). Testkandmise alguses seatud eesmärgi saavutamiseks, otsustasin kombineerida raamatus mainitud meetodi enda ideedega.

Uurimusega alustamiseks sai katses osalejatele valmistatud vest, mida on võimalik kanda olemasolevate rõivaste peal või iseseisva rõivaesemena. Siinkohal sai otsustatud, et ajakavas püsimiseks katsetan vaid ühte kollektsioonis olevat toodet. Erinevalt raamatus kirjeldatud meetodile, annan uurimuse eesmärgist lähtudes osalejatele kandmiseks toote prototüübi ilma instruktsioonideta. Selline lähenemine võib toetada uurimuse põhieesmärki, leidmaks võimalikult erinevaid kandmisviise. Kandja satub olukorda, kus peab riideeset kokku pannes tuginema oma fantaasiale. Lühiuurimuse perioodiks sai määratud 14 päeva, mille jooksul on ette nähtud, et toodet tuleb stiliseerida iga päev.

Sarnaselt raamatus olevale meetodile, tuleb osalejale testkandmise protsess üles dokumenteerida fotode abil. Kandmiskogemuse jäädvustamiseks valisin *Google Documents* keskkonna, mille abil sai loodud ühisfail minu ja kandja vahel (testis osalejate poole pöördumise näide on ära toodud Lisa 1). Valitud kandmisviis tuleb üles pildistada ning iga päeva kohta ka märkmeid teha. Olen faili välja toonud, et igapäevaselt tuleb foto juurde kirjutada, kuidas toote stiliseerimine edenes ning miks tekkis mõte see just nii stiliseerida.

Arvestades lõputöö tähtajaga otsustasin, et uurimuses osalejate arv võiks jääda maksimaalselt kolme inimese piirde. Raamatus kirjeldatud meetodis ei ole mainitud, mille alusel inimesi uurimusse valida. Seega lõin eesmärgi saavutamiseks ise tingimused. Kuna minu soov on, et loodava kollektsiooni mõte jõuaks erineva tausta ja stiiliga inimesteni, peaks osalejatel olema võimalikult erinev personaalne stiil. Samuti akadeemiline või tööalane taust, sest keskkond mõjutab tihtipeale inimeste riietumiseelistusi. Olen dokumentatsiooni failis palunud osalejatel märkida enda erialane tegutsemine ning kirjeldada enda stiili (milliseid lõikeid, värve või kaubamärke eelistatakse). Uurimust alustades saatsin vesti kolmele inimesele, kellest katse tegi lõpuni kaks. Esimene osaleja on religiooniuuringute tudeng, kes oma riietumisstiili puhul eelistab tumedamaid värve ning peamiselt ostab rõivaid erinevatest kiirmoepoodidest. Teine katses osaleja töötab kirjandusajakirja kujundaja. Oma rõvakandmise eelistusi on ta kirjeldanud pigem poeetiliselt ning öelnud, et iseloomustaks enda stiili kui haldjas igapäeva keskkonnas. Eraldi on välja toodud, et eelistatavad on pigem rõõmsamad värvitoonid ning meelepärane on omanäoliste teiseringi riide ostmise.

Saamaks mõtteid juurde, olen palunud osalejatel kirjeldada enda arusaama multifunktsionaalset rõivaesemest. Lõputöö raames sai tutvuda erinevate moealaste materjalide ning definitsioonidega multifunktsionaalsusest, kuid inspiratsiooni tekitav võib olla ka erialaselt kauge inimese arusaam antud teemast. Mõlemad osalejad on välja toonud, et multifunktsionaalse rõivaeseme näol on tegu millegagi, mida on võimalik erinevatel viisidel kanda. Veel oli põnev tähelepanek, et riideese võiks olla kasutatav erinevatel eesmärkidel, pakkudes võimalust seda vajaduse korral pidulikumaks muuta. Sinna juurde käis ka mõte tootest, mida saab vastavalt vajadusele õhemaks või paksemaks muuta. Edasise tööprotsessi ja kollektsiooni planeerimise jaoks võiks siinkohal mõttekohaks jäädagi võimalus oma riideeset kohandada vastavalt keskkonnale või kliimale.

Võttes arvesse lõputöö tähtaja raamistikku, otsisin uurimuses osalejaid isiklikust tutvusringkonnast. See pakkus mulle endale kindlustunnet, et eelnevalt välja toodud tingimused saavad täidetud. Katsusin uurimuse käigus silmas pidada, et töötades tuttavatega ei pruugi

saadud tagasiside olla neutraalne. Kokkuvõttes leian, et lõputöö kontekstis oli osalejate leidmine tutvusringkonnast optimaalsem valik. Sain olla kindel, et uurimus ei jää poolikuks ning kogun kvaliteetset materjali, millega tööle asuda.

Katse kokkuvõtteks soovin välja tuua mõned põnevamad lahendused uurimuses osalenud inimeste poolt stiliseeritud tootest, mille põhjal on võimalik tulevikus tootearendusega tegeleda. Samuti loodan katse lõpus kogutud materjalist saada inspiratsiooni lõputöö raames valmiva kollektsiooni jaoks.

2.2 Uurimuses kantava vesti valmistamine

Teadsin, et tahan toote välja saata kolmele inimesele, seega oli testkandmise läbiviimise esimeseks sammuks toodete valmistamine. Välja saadetud toote prototüübiga olen tegelikult tegelema juba alates neljanda kursuse sügissemestrist. Sain Anu Samariüütel-Longi eksperimentaalkudumi kursuse raames hakata katsetama multifunktsionaalsete rõivaste kontseptsiooniga. Kursuse raames valmis esialgne versioon vestist, millega tegelesin edasi ka neljandal kursusel toimunud Aivar Habakuke tootearenduse aines. Seeläbi olen jõudnud toote versioonini, mille edasi uurimine väljaspool enda kandmiskogemust tundus põnev. Selline eksperiment võiks tekitada omakorda uut tootearenduse võimalust.

Tegemist on esimese minu poolt välja pakutava multifunktsionaalse kontseptsiooniga rõivaesemega. Seetõttu on toote lõikeline lahendus lihtne: vest koosneb eri suuruses ristkülikutest, mida on omavahel võimalik trukkide abil kokku panna. Juurde on õmmeldud paelad, mis tekitab võimaluse toodet ümber keha siduda. Esialgses disainiprotsessis nägin ette toote kolme erinevat põhifunktsiooni. Vesti on võimalik kanda täispikkuses, võttes ära ühe külje peal oleva paneelid, tekib aga asümmeetriline vest. Samuti on võimalus eemaldada üks pool täielikult ning tekib poolt keha kattev rõivaese (fotod 4-6). Esimene prototüüp sai valmistatud silmuskootud kangast, sain kiiresti aga aru, et tahaksin vestile rohkem vormi. Seega on katse jaoks laiali saadetud tooted valmistatud vormi hoidvast puuvillasest kangast. Valisin heleda kangatooni ning tumedad paelad, et toode ning erinevad sidumislahendused fotodelt silma paistaks.

Fotod 4-6. Vesti esimene prototüüp: erinevad kandmisvõimalused.

2.3 Uurimuse analüüs

Uurimuse analüüsi hakkasin koostama kahe osaleja dokumentatsiooni põhjal. Vesti saatsin esialgselt küll kolmele kandjale, kuid katsega jõudsid lõpuni neist kaks. Pildimaterjali tekkis protsessi käigus palju, seega otsustasin lõputöösse välja tuua fotonäited mõlema osaleja neljast, minu jaoks põnevamast kandmislahendusest, millega saaksin ka tootearenduslikus mõttes tulevikus edasi tegeleda. Samuti leidsin valitud näidetest elemente, mida kollektsiooni planeerides arvesse võtta.

Esimese katses osaleja puhul oli minu jaoks silmapaistvad väga konkreetsed ning keha ümber hoidvad vormid. Katse perioodil võis kandja stiliseerimiseelistuste põhjal näha, et väga palju oli mängitud paelte sidumisega, mis moodustasid põnevaid mustreid valge kanga peal. Kuna minu enda nägemuses oli kantava toote näol tegemist pigem vestiga, siis paistis eriti silma kahel korral kokku pandud kleit. Esimese kleidilahenduse puhul meeldis mulle vesti seljaosast tekitatud ruudukujuline teravate nurkadega kaelus. Samuti oli põnevalt loodud balanss mustade joonte vahel piha juures: vasakul küljel oli üks kergelt diagonaalis liikuv joon ning paremale oli neid seotud kolm (foto 7). Teise kleidilahenduse puhul on kaelus tekitatud hoopis vesti ühest ära käivast moodulist, mille kaks keskmist trukki on peaava loomiseks lahti võetud (foto 8). Viimase kahe asjana tõin välja näited, kus musta paela ja selle sidumist on põnevalt ümber kaela seotud. Esmalt meeldis mulle kontrast küllaltki lihtsa pluusi osa ja järsu ning joonelise kaeluse vahel (foto 9). Samuti jäi silma lühikest pluusi stiliseerides, kuidas must ja valge moodustavad

omavahel põneva kihilisuse efekti. Lisaks jäi mulle väga silma musta paela sidumine, mis loob lihtsale asjale põnevat keerukust (foto 10).

Foto 7

Foto 8

Foto 9

Foto 10

Fotod 7-10. Esimese osaleja stiliseerimise lahendused. Fotod: erakogu.

Teise kandja puhul oli nii vesti kui ka all olevate rõivakomplektide stiliseerimisele lähenetud väga erinevalt. Kokku pandud lahendused olid väga vabad ning lendlevad. Sarnaselt esimese osalejaga võis ka teise kandja pealt näha, et palju on kasutatud mustade paelte sidumise mänguvõimalust. Silmapaistev oli erinevate komplektide puhul vesti tükkidest moodustatud varrukad. Toon välja kleidi peale loodud jaki lahenduse, kus vesti seljaosast on moodustatud dekoltee ning ülejäänud kangas drapeerub kehalt justkui varrukadena (foto 11). Ühte stiliseeringu näol leidsin palju paralleele ka esimese kandjaga. Kuigi kangast oli loodud varrukad, siis mustadest paeltest oli rinnaosa peale sarnaselt seotud muster (foto 12). Viimase kahe lahenduse puhul meeldis mulle jällegi variant õlgade ja käte katmisest (fotod 13-14).

Foto 11

Foto 12

Foto 13

Foto 14

Fotod 11-14. Teise osaleja stiliseerimise lahendused. Fotod: erakogu.

Uurimuse käigus panin tähele, et kumbki osalejatest ei stiliseerinud vesti nii nagu olin algselt selle funktsioonid disaininud. Seega võib öelda, et uurimus oli edukas, sest sain juurde mitmeid põnevaid ideid, kust tootearendust jätkata. Jõudsin järeldusele, et kuigi täielikult modulaarsed lõikelahendused oleksid põnevad paari toote puhul, siis kõik kollektsiooni planeeritavad

rõivaesemed ei pea kindlasti olema nii lihtsakoeliste lõigetega. Kandjate kommentaare lugedes panin tähele, et mõned päevad olid keerulised, sest kohati kadusid mõtted, mida veel tootest luua. Eelnevalt sai kirjutatud, et ka Wool& saja päeva väljakutses oli üheks raskuseks igavus. Seega tahaksin kollektsioonile läheneda laialdasemalt, luues endiselt mitmeti kasutatavaid rõivaesemeid, kuid anda toodetele ka konkreetsemat vormi.

Kollektsiooni planeerimise jaoks sain peamiselt inspiratsiooni lisada mõnele tootele ka varrukad. Ühe mõttena sain ka kinnitust, et paelte ja sidumisega oleks põnev edasi tegeleda. Jälgides vesti alla sobitatud riideid ning osalejate kirjeldust multifunktsionaalsest riideesemest, tahan kindlasti katsetada kihtidega ning asümmeetrilisusega.

3. KOLLEKTSIOONI LOOMISE PROTSESS

3.1 Kollektiooni planeerimine

Kollektiooni planeerimine sai alguse teises peatükis kirjeldatud vestist, mille ümber hakkasin looma sellega kokku sobivaid tooteid. Mõeldes kollektiooni üldpildile, oli minu jaoks oluline, et lisaks multifunktsionaalsusele oleks rõivad ka omavahel kokku sobivad. Lühiuurimuse tulemuste põhjal otsustasin, et vest jääb ainsaks täielikult modulaarseks tooteks kollektioonis. Edasi hakkasin töötama konkreetsemate lõikelahendustega. Tahan anda rõivastele arusaadavat vormi, mis välistaks ka kandja jaoks arusaamatuse, missuguse tootega on tegu. Mulle on alati meelepärased olnud pigem avaralõikelised rõivad, mida on oma laiuse tõttu võimalus mitmeti stiliseerida. Esiteks saab suurema rõiva alla sobitada erinevaid riidesemeid, luues rõivakomplekti juurde põnevat kihilisust või värvi. Samuti on võimalik laiemaid rõivad vöö abil ümber keha siduda, muutes toote väljanägemist täielikult. Ka kollektioonis tahan katsetada erinevate sidumisvõimalustega, luues funktsioon riideid paletega erinevat moodi ümber keha siduda. Uurimuse tulemuste põhjal järeldasin, et paelte abil on võimalik kehale ka erinevaid mustreid siduda. Seda võtet saan efektselt kasutada, lisades ühevärvilise toote juurde silmapaistva tooniga paelad.

Tööprotsessi juures on oluline ka lõigete planeerimine. Kõik kollektiooni loodud lõiked baseeruvad lihtsal põhilõikel, mille alusel õmblen mulaaži. Hiljem saan mannekeeni abil mulaažide peal katsetada erinevaid funktsioone ning hakata lõiget vastavalt vajadusele muutma.

Kollektiooni värve valides lähtusin eelkõige endale meelepärasest värvipaletist. Riietudes eelistan kanda pigem tumedaid ühevärvilisi rõivad, lisades värvi väikeste detailide või aksessuaaride abil. Otsustasin põhikanga tooniks valida musta, sest must on rõivaste puhul küllaltki neutraalne värvus, mida on võimalik kokku sobitada paljude erinevate toonidega. Seevastu teadsin kollektiooni planeerides, et tahan katsetada värvikontrastidega ning lisada juurde silmapaistvaid värvilisi detaile. Värvilist kangast otsides olin kahe valiku vahel: tumeroheline ning sinepikollane. Poes kangavalikut uurides täheldasin, et tumeroheline ei paista musta taustalt piisavalt silma ning otsustasin sinepikollase kasuks.

3.1.1 Materjalid

Teadsin, et soovin töötada naturaalse materjalidega ning kindlasti vältida sünteetilisi kangaid. Valisin kolleksiooni kolm kangast, millest kõik on 100% puuvillased. Kangaid valides lähtusin kahest aspektist: paika pandud värvikaart ning vormihoidvus. Esialgu õnnestus mul leida täpsetes toonides must ning kollane puuvillane kangas (foto 15). Õmlemisprotsessi käigus sain aru, et soovin lisada juurde ka struktuurset kangast, andmaks kolleksioonile juurde faktuurset dimensiooni. Esialgu katsetasin kangast, mis oli paksem kui peamiselt kasutuses olev puuvillane kangas. See tekitas aga illusiooni nagu tegemist oleks ülerõivaga. Samuti muutus vorm olemuselt pigem kohmakaks. Katsetuseks kasutatud kangas oli must-valgetes toonides, mis jäi toote peal minu silmis liigselt kirju. Seega otsustasin juurde võtta kergema kanga ning püsida värvipaleti juures, mis piirdub musta ja kollasega. Leidsin juurde musta õhema kanga, mis drapeerub ka keha peal väga naturaalselt. Kanga struktuur meenutab ristpistet. Materjal on ka õrnalt läbipaistev, mis loob teda teiste kangaste või kehaga kokku sobitades põneva läbikumava efekti (foto 16).

Foto 15. Must ja kollane puuvillane kangas

Foto 16. Tekstuurne kangas. Foto: Birgit Kaleva.

3.2 Kolleksiooni tooted

3.2.1 Vest

Vesti prototüüpidega olen eelnevalt töötanud ning jõudnud lõikelise lahenduseni, millega olen küllaltki rahul. Seega jätsin vesti lõike suuremas osas samaks. Esialgse disaini juures oli suur rõhk asümmeetrilisusel, nimelt oli üks vesti pool pikk ning teine eemaldatavate moodulite abil ühe külje pealt lühemaks muudetav. Siinkohal tegin muudatuse, et vesti mõlemad pooled, eest ja tagant, on umbes puusa kõrguselt lahti võetavad. See jätab kasutajale valikuvõimaluse kanda vesti pikas vormis või moodulid eemaldades muuta see lühemaks. Esialgse disainiga sarnaselt tegin lõike nii, et vest on seljapealt trukkide abil pooleks võetav. Nii on kandjal võimalus kanda ühest vestist luua vähemalt kolm erinevat lahendust: ühte keha poolt kattev paneel (fotod 17 ja 18), puusadeni (foto 19) või üle põlvede ulatuv vest (foto 20). Samas säilib juurde käivate moodulite abil aga võimalus mängida asümmeetrilisusega.

Foto 17. Ühte keha poolt kattev vesti paneel eest.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 18. Ühte keha poolt kattev vesti paneel tagant.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 19. Lühem vest. Foto: Tuuli Nele Valgma

Foto 20. Lisatav moodul, mille abil vesti pikkust muuta.

Muutsin vesti kahtepidi kantavaks sisemiste õmbluste kantimise abil. Liasin vestile värvi kollase kandipaela ning toote ümber keha sidumiseks mõeldud paelte abil, mille üks pool on kollane ning teine must (fotod 21 ja 22). Vest sai valmistatud õhukesest struktuursest kangast, kuna tahtsin, et ta oleks kerge ja lendlev. Kuna kangas on läbipaistev, saab toodet peale panna ka teistele rõivastele, mis jäävad alt läbi kumama.

Foto 21. Kollane kantpael. Foto: Tuuli Nele Valgma.

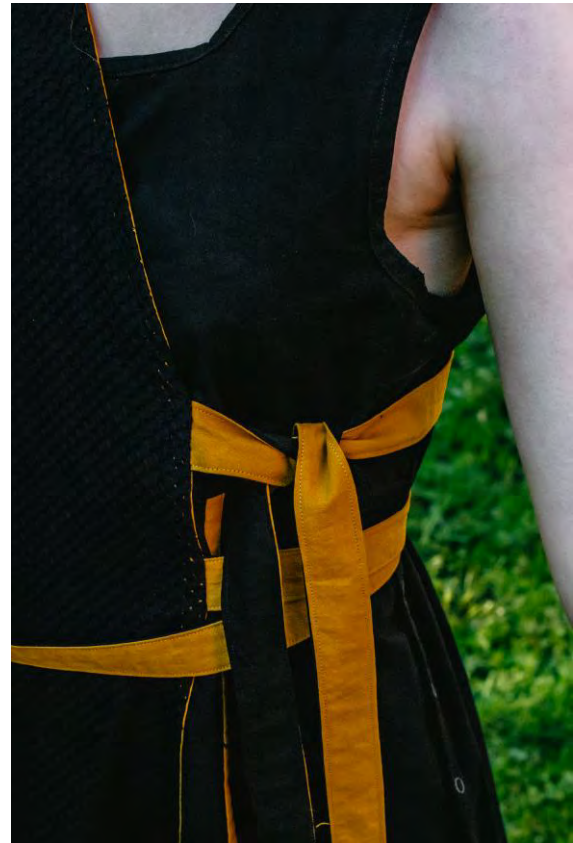

Foto 22. Kahevärvilised paelad. Foto: Tuuli Nele Valgma.

3.2.2 Kleit

Planeerides kollektiooni tooteid, oli kindel soov valmistada kleit. Ka töö raames läbiviidud kandmisprotsessist jäi mulle silma ühe kandja stiliseering, kus vestist oli tekitatud paaril korral kleit. Kleidid on mulle võrreldes teiste rõivastega alati oma olemuselt juba küllaltki multifunktsionaalsed tundunud. Olenevalt kleidi lõikest on võimalik oma riietuse üldmuljet muuta kandes näiteks selle all või peal erinevaid rõivaid. Samuti on kleiti lihtne kanda, sest üks toode lahendab ära nii keha ülemise kui ka alumise osa katmise. Hakkasin analüüsima, missuguseid funktsioone on võimalik ühele kleidile omistada nii, et see oleks siiski kantav ja mugav. Valmistasin lihtsa laia kleidi ning hakkasin esimesena katsetama erinevate kaeluste võimalustega. Tahtsin luua mõlemale poole kaelust, mida oleks võimalik kanda nii ees kui ka seljal. Jõudsin lahenduseni, kus üks pool on küllaltki kõrge ja ümar (foto 23) ning teine pool on sügavam ning nurgeline (foto 24). Proovides mulaaži selga, jäi selline lahendus kantav mõlemat pidi.

Foto 23. Ümar kaelus

Foto 24. Nurgeline kaelus.

Analüüsid taas testkandmise tulemusi, jäi mulle silma, kuidas korduvalt oli paelte abil kehale seotud erinevad mustrid. Kuna teadsin algsest kollektiooni planeerides, et tahan mängida võimalusega erinevaid paelu ümber keha siduda, hakkasin mõtlema, kuidas ideed kleidi disaini integreerida. Lisades juurde paelad, tekib võimalus olemuselt lai kleit kehasse fikseerida. Samuti lisavad paelad juurde võimaluse kehale erinevaid mustreid siduda. Tahtsin, et paelad oleksid kleidi peale lihtsasti seotavad ning eemaldatavad. Lisasin mulaaži õlgadele metallist d-rõngad (foto 25), millest on võimalik pael läbi tõmmata. Edasi katsetasin erinevaid sidumislahendusi ning proovisin laia kleiti ümber keha fikseerida (foto 26).

Foto 25. Õlgadele lisatud d-rõngas, kuhu pael kinnitada.

Foto 26. Sidumislahendus, mille kaudu sai laia kleidi kehale lähemale.

Esimese kleidi prototüübi peal jätsin küljeõmblused kinni. Hiljem jõudsin mulaažil katsetades aga järeldusele, et huvitav lisadetail oleks disainida kleidi küljed lahtivõetavaks. Õmblesin küljed kinni nii, et rind oleks külje pealt kaetud. Ülejäänud osale plaanisin lisada hiljem trukid või luku. Selline lahendus tekitab kandjale võimaluse luua külgedele soovitud pikkuses lõhikud (foto 27). Samuti tekib võimalus kleit mõlemalt poolt lahti võtta ning sobitada sinna alla seelikuid või pükse, mis jäävad külje pealt paistma. Kleidi valmimisel otsustasin kasutada väiksemaid metallist rõngastrukke, sest need säilitasid korrektse välimuse mõlemal kleidi poolel.

Foto 27. Pildistamisel stiliseeritud lõhik. Foto: Birgit Kaleva.

Järgmisena hakkasin katsetama, kuidas muuta kleit kahte pidi kantavaks. Teadsin, et ühte pidi jääb kleit üleni must (foto 28). Seega hakkasin mõtlema, kuidas lisada toote ümberkeeramisel sellele juurde värvi. Üks võimalus oleks olnud valmistada teist värvi vooder. See ei tundunud aga kõige meelepärasem lahendus: tahtsin, et domineerivaks värviks jääks siiski must. Kleidi alumine osa koosneb kokku õmmeldud paneelidest, mis tekitab võimaluse õmbluskohad ära kantida. Valisin selle jaoks kollase kanga ning sain soovitud värvidetaili nii kleidi esi- kui ka tagaosale (foto 29). Valmis kleidile lisasin õlgadele musta värvi metallrõngad. Valmistasin juurde ka kahevärvilise paela, millega on võimalik kleiti erinevatel viisidel keha külge kinnitada (foto 30 ja 31).

Foto 28. Ühelt poolt üleni must kleit.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 29. Teist pidi keerates nähtav kollane detail.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 30. Keha külge seotud kleit.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 31. Keha külg seotud kleit tagant.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

3.2.3 Varrukateta pluus

Edasi hakkasin töötama mõttega luua kleidile peale lisakiht, et tekitada juurde asümmeetrilisust ning lisada struktuuri. Samal ajal töötasin ideega, et kleidilt lisakiht eemaldades, saab seda kanda pluusina. Hakkasin mannekeeni seljas kleidi mulaaži peal katsetama lahendusega, mis on ühelt küljelt pikk ning teiselt lühem (fotod 32 ja 33). Liasin vormi saavutamiseks ette pikemale küljele voldid. Antud lõikel on parema vormihoidmise saavutamiseks lisatud ka rinnasissevõtted.

Foto 32. Lisakiht kleidil.

Foto 33. Kleidi pealt eemaldatav pluus.

Materjaliks kasutasin sama õhemat struktuursest kangast, millest on tehtud ka vest. Keha külge kinnitamiseks liasin kahepoolsed paelad, millest üks pool on kollane, et tekiks taaskord värvimängu võimalus. Paelte kinnitamiseks liasin ette mõlemale poole kaks metallrõngast. Kui valmis õmmeldud kiht kleidi peale lisada tekib kahe toote kooslusest asümmeetriline ning struktuuride erinevusega lahendus, nagu olin algselt lootnud (fotod 34 ja 35).

Foto 34. Kleit koos lisakihiga. Foto: Tuuli Nele Valgma. Foto 35. Kleit kooslisakihiga. Foto: Tuuli Nele Valgma.

Kui sama kihti stiliseerida lihtsalt pluusina, tekib võimalus alla lisada püksid või seelik (fotod 36 ja 37). Samuti kinnitasin seljaosa juurde ühe metallrõnga, millest on võimalik paela läbi tõmmata (fotod 38 ja 39).

Foto 36. Pluus stiliseeritud pükstega, eestvaade.
Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 37. Pluus stiliseeritud pükstega, tagant vaade.
Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 38. Lisapael, eestvaade. Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 39. Lisapael, tagant vaade. Foto: Tuuli Nele Valgma.

3.2.2 Pikkade varrukatega pluus

Kleidi disain lahendas korraga kaks rõivaeset: kleit ning sellest välja arenenud ilma varrukateta pluus. Samuti puudusid varrukad kleidil, seega leidsin, et juurde oleks vaja midagi, mis katab ära ka käed. Varrukate olemasolu olulisust täheldasin ka testkandmise käigus, kus mitmel korral olid kandjad stiliseerinud vesti õlgadele. Võtsin aluseks lihtsa lõikega pika varrukaga pluusi, lisades seljale kaks diagonaalset paneeli (fotod 40 ja 41).

Foto 40. Pika varrukaga pluusi mulaaž.

Foto 41. Seljaosa diagonaalsed paneelid.

Taaskord oli soov töötada võimalusega kanda toodet kahte pidi. Seekord tahtsin kollektsioonile juurde lisada veidi rohkem värvi. Lõpuks jõudsin värvilahenduseni, kus valmis toote üks pool on peaaegu üleni must, vaid üks selja paneel sai valitud kollane (foto 42 ja 43). Keerates pluusi aga teistpidi, muutub pluus peaaegu üleni kollaseks, mustaks jäävad varrukad ning üks seljapaneeli tükk. Selle lahendasin ära nii, et lõikasin pluusile sissepoole voodri, millele lisasin samuti rinnasissevõtted nagu esimesele poolelegi. Kuna tahtsin, et kollasel poolel jääks rohkem musta värvi detaile, kantisin ka kollase kanga küljeõmbluse musta ribaga (fotod 44 ja 45).

Foto 42. Must pluusi pool, esiosa.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 43. Pluusi seljalt paistab kollane paneel.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 44. Kollane pluusi pool esiosa.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 45. Kollasel poolel must varrukas.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Veel nägin võimalust mängida funktsionaalsusega pluusi seljaosas. Seljaosa lõige koosneb kahest paneelist, mis diagonaalis teineteist katavad. Kuna seljapaneelid on tagant kokku õmmeldud vaid kaeluse juurest, siis ei pidanud ma tootele juurde lisama ka lukku, sest seda on võimalik kergelt üle pea selga tõmmata. Siinjuures nägin võimalust sidumise abil selga paljastada. Kuna teadsin, et tahan tootele juurde lisada ka asümmeetrisust, kinnitasin mõlema seljapaneeli külge pikemad ristkülikud, mis muudavad toote tagant pikaks, eest jääb lühikeseks (foto 46). Esiteks lahendab see ära asümmeetrisuse funktsiooni. Teisalt tekib võimalus paneelid ümber keha siduda nii, et selja osa muutub (foto 47).

Foto 46. Katsetus lisada selja osa külge paneelid

Foto 47. Samad paneelid seotult, et muuta selga.

Valmistoote jaoks õmblesin paneelid samades värvides, mida olen kasutanud pluusi seljaosal. Paneelid saab särgi külge kinnitada metallist rõngastrukkidega (fotod 48 ja 49). Valmis toote pealt on näha, kuidas pluusi ümber keha sidudes hakkab nii ees kui ka taga mängima värvikontrast (fotod 50 ja 51).

Foto 48. Pluusi tagumisele poolele kinnitatud paneelid.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 49. Pluusi tagumisele poolele kinnitatud paneelid.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 50. Tagumised paneelid on ette seotud.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

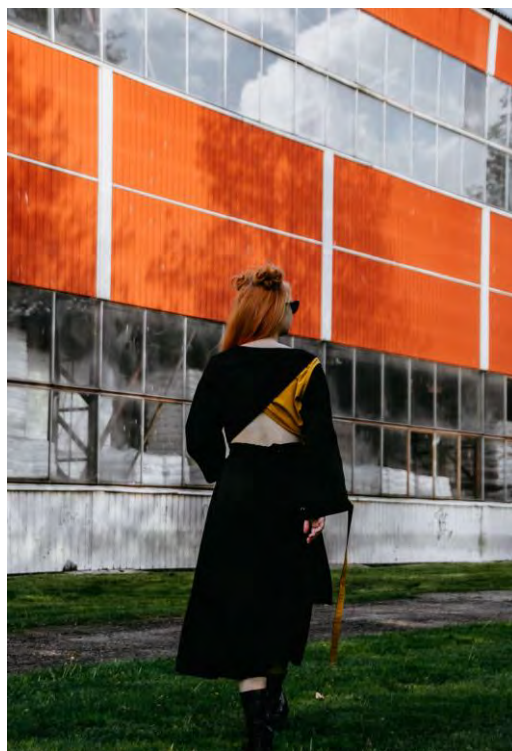

Foto 51. Tagumise paneelid on ette seotud, selg muutub.

Foto: Tuuli Nele Valgma.

Katsetasin erinevaid funktsioone ka varrukatel. Kuna kollektsioonis on juba ilma varrukata pluus, siis ei tundnud ma siinpuhul vajadust muuta varrukad eemaldatavaks. Küll aga leidsin, et oleks põnev, kui varrukad oleksid siiski mingil määral reguleeritavad. Lõpuks otsustasin, et jätan varruka õmbluse poole käevarreni lahtiseks. Nii saavutasin võimaluse kanda varukat poolenisti lahtiselt (foto 52) või täielikult kinnise pika varrukana (foto 53). Varruka kinnitamisel otsustasin seekord trukid kõrvale jätta, vältimaks liigselt silmajäevaid lisadetaile. Kinnitamiseks lisasin varruka manseti külge paela ning metallist d-rõnga (fotod 54 ja 55). Värvikontrasti sissetoomiseks õmblesin paela taaskord kahevärvilise. Pael pakub lisaks ka võimalust seda erimoodi ümber käe siduda.

Foto 52. Varrukas on lahtine. Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 53. Varrukas kinni pandult. Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 54. Varruka mansett d-rõnga ning paelaga.
Foto: Tuuli Nele Valgma.

Foto 55. Varrukas kinnitatult. Foto: Tuuli Nele Valgma.

3.3 Multifunktsionaalsete rõivaste edasiarendamine

Kollektsiooni loomise protsessi käigus oli minu jaoks kindlasti kõige väljakutsuvam aga samas põnevam osa toote funktsioonide välja mõtlemine ning õmblemisel nendega arvestamine. Õmblemisel oli minu jaoks oluline, et toode säilitaks esteetilise välimuse ning oleks kandes ka mugav. Lõigete loomisele lähenesin võimalikult lihtsalt. Võtsin aluseks lihtsa põhilõike, mida hakkasin vastavalt soovitavale funktsioonile modelleerima. Lõiked muutusid protsessi käigus lihtsatest geomeetristest lahendustest järjest avaramaks ning samm-sammult ka keerukamaks. Vormi hoidmiseks sai kasutatud näiteks rinna sissevõtteid. Samuti avastasid enda jaoks põneva mängumaa kahtepidi kantavate asjade näol, mis inspireerisid otsima kahe tooni vahelisi värvikontraste. Kogu protsessi käigus oli minu jaoks meeldiv üllatus, kui lihtsate võtetega on võimalik ühe toote omadusi ning väljanägemist muuta. Õmblesin riiete juurde kahepoolseid paelu, mis esiteks tekitasid võimaluse toodet kandes lisada juurde värvidetaile. Teisalt meeldis mulle sidumise juures asjaolu, et laialdikelist rõivaeset on lihtne ümber keha töödelda, muutes

taaskord selle väljanägemist. Huvitavat katsetamist pakkusid ka rõivaste külge lisatavad moodulid, mille abil sai välja töötada põnevaid lisadetaile.

Ajaraamistikus püsimiseks jõudsin katsetada erinevaid ülakeha katvaid lahendusi kahe pluusi ning vesti kaudu. Jõudsin tegeleda ka kleidiga, mille abil sain ära katsetada kogu keha katva rõiva. Vaatamata lõputöö tähtaja kätte jõudmisest, soovin projektiga kohe edasi tegeleda. Järgmisena tahan katsetada alakeha katvate rõivaste lõigete loomisega. Jõudsin lõputöö ajal teha ka esimesed katsetused seelikuga, mille esialgse disainiidee jõudsin välja mõelda, kuid toote valmistamiseks jäi aega väheks.

Kui lõputöö käigus keskendusin pigem tootedisainile ning lõigetele, siis tulevikus tahaksin põhjalikumalt tegeleda ka materjaliga. Kangast valides oli minu jaoks eelkõige oluline leida naturaalsed materjalid. Kolleksiooni valmistamiseks õnnestus mul leida 100% puuvillane kangas, mis oli materjalidest kõige käepärasem ning hinnakohasem valik. Samas oleks tulevikus põnev katsetada ka lina ja siidiga, mis drapeeruvad kehal väga erinevalt. Võttes arvesse ka töö käigus välja toodud keskkondlike probleeme, tahan leida võimalust soetada materjale võimalikult eetilisel teel. Mõeldes kollektsioonis kasutatud struktuurse kanga peale, tekiks tulevikus võimalus luua ka erinevate omadustega struktuurseid autorikangaid. Tahaksin kindlasti katsetada silmuskootud kanga loomist ning selle omadusi multifunktsionaalsete rõivaste loomisel.

Läbiviidud lühiuurimuse näol tekkis mul ka võimalus tulevikus edasi töötada kandjatelt saadud tagasiside põhjal. Saaksin süvitsi tegeleda kokku kogutud materjaliga ning arendada selle põhjal edasi veel funktsioone. Kui lõputöö raames lähenesin tootedisainile pigem endale meelepäraste lahenduste toel, siis edaspidi saaksin tööd teha kontseptsiooniga, mis hõlmab vaid kasutaja vajadusi ning tagasisidet.

KOKKUVÕTE

Lõputööna valmis neljast multifunktsionaalsetest rõivamudelitest koosnev kollektsioon „Sidusus“, mille peamine eesmärk on kutsuda kandjat looma ühe toote piires erinevaid kandmisviise.

Lõputöö esimeses osas sain põhjaliku ülevaate meie ületarbimise ohtudest ning otsisin lahendusi, mis võiksid alustavale väikedisainerile tööprotsessi juures toeks olla. Sain mõtlemapanevat informatsiooni ning suunavat nõu allikatest nagu „*Earth Logic*“ ja „*Fashion Futures 2030*“. Mõlemad tutvustasid stsenaariume maailmast, kus tarbimine ei ole kesk- ega inimkonnale hävituslik tegevus ning tutvustasid kontseptsiooni elust vähemaga. Sain kinnitust asjaolule, et jätkusuutlik ning funktsionaalne disain on tulevikuperspektiivis olulised, säilitamaks planeedi ning inimkonna heaolu.

Töö alguses defineerisin enda jaoks multifunktsionaalsuse termini ning seletasin, mida loodavas kollektsioonis mitmeti kasutatavate rõivaste kaudu edasi soovin anda. Avastasin, et lisaks multifunktsionaalsusele on eraldi olemas ka kontseptsioon modulaarsetest rõivastest, millest kirjutavad täpsemalt K. Fletcher ja L. Grose raamatus „*Fashion & Sustainability Design for Change*“.

Lõputöö raames otsisin võimalusi uurimaks rõivaste kandmist ning selle viisin kogutud informatsiooni põhjal läbi lühiajalise uurimise. Tutvusin Wool& 100 päeva väljakutsega, mis oli esimene huvitav näide rõivaste kandmise uurimisest ja tulemustest. Uurimise alustamiseks kombineerisin enda mõtted K. Fletcheri ja I. Grimstad Kleppi poolt kokku pandud raamatust „*Opening up the Wardrobe a Methods Book*“ leitud meetodiga. Läbiviidud uurimise käigus jälgisin kahe inimese rõivakandmise protsessi 14. päeva jooksul. Kandjate ülesandeks oli neile saadetud toodet iga päev stiliseerida ning oma protsess dokumenteerida. Valmistasin uurimise jaoks moodulite abil kokku käiva vesti, mille kandmiseks instruktsioonis puudusid. Katse käigus panin tähele, et kumbki osalejatest ei stiliseerinud vesti nii nagu olin algselt selle funktsioonid disaininud. Seeläbi sain juurde põnevaid mõtteid tulevikus tootearenduseks. Lisaks sain inspiratsiooni lõputöö jooksul valminud kollektsiooni loomiseks. Testkandmise põhjal sain aru, et soovin tegeleda konkreetsemate lõigetega.

Tulevikus soovin multifunktsionaalsuse kontseptsiooniga edasi töötada. Ühest vestist välja arenenud idee avas minu jaoks väljakutsuva ent põneva valdkonna, loomaks mõttega rõivaid.

SUMMARY

Study of Multifunctional Garments Through Patterns

Experimenting with clothing patterns is an interesting field which offers diverse opportunities to create clothing which could be worn in many different ways. At the same time, I consider the irreversible destruction of the environment and large quantities of textile waste as big problems when it comes to fashion consumption. During textile studies at Pallas University of Applied Sciences, I have come to understand that sustainable design and functional creation will have an important role in the future of fashion design. Looking for a solution to avoid the fast journey of clothes to the landfill, I offer my concept on multifunctional clothes. In my thesis I will focus on exploring multifunctional clothing and their wearing options through patterning solutions.

Multifunctionality as a term can be interpreted in many ways, one of which is multipurpose. This term can be used with this project as well. My goal is to analyze how many ways one garment can be worn by putting it together or tying it around the body in different ways.

During the process of this thesis, a short research to find new functions to a product will be held. In order to further discover the versatility of a garment and find new possible ways for wear, one garment will be sent out to two users to test. The chosen garment is a vest which consists of modules one can put together. The garment will be sent disassembled which pushes the wearer to use their imagination in order to style the product. From this research I hope to find aspects for future product design. However, I also wish to find some inspiration for the collection.

During the process of creating my collection I tried to achieve multifunctionality with different techniques. I tested addable modules, which created a possibility to make clothes asymmetrical. I was also inspired to create clothes which can be worn inside out and play around with color contrasts by using two sided ribbons and edging the seams of garments. The two sided ribbon is multi-colored, where one side is black and the other side is yellow. This creates a small extra detail to add color to the outfit. Besides being a colorful element to the outfits, the ribbons are also used to tailor an oversized garment to one's body. It also offers interesting ways to tie patterns around one's body.

As the end result, I created a four piece fashion collection "Coherence" consisting of multifunctional clothes. The purpose of this was to invite wearers to create different and creative outfits within these products.

KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU

RAAMATUD

Fletcher, K & Tham, M. (2019). Earth Logic Fashion Action Research Plan. The J J Charitable Trust.

Fletcher, K & Grimstad Klepp, I. (2017). Opening up the Wardrobe a Methods Book. Novus AS.

Fletcher, K & Grose, L. (2012). Fashion & Sustainability Design for Change. Laurence King Publishing Ltd.

INTERNETI ALLIKAD

Condé Nast. The Sustainable Fashion Glossary. Introduction [WWW]
<https://www.condenast.com/glossary/climate-emergency> (05.04.2022).

Condé Nast. The Sustainable Fashion Glossary. Sustainability [WWW]
<https://www.condenast.com/glossary/climate-emergency> (12.05.2022).

Cuoco, R. The Issues Audio. London College of Fashion [WWW]
<https://www.futurelearn.com/courses/fashion-and-sustainability/10/register?return=726kikz3>
(26.04.2022).

Eesti Keele Instituut. Õigekeelsussõnaraamat [WWW]
<https://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=multifunktsionaalne&F=M> (14.04.2022).

Ellen McArthur Foundation. Redesigning the Future of Fashion [WWW]
<https://ellenmacarthurfoundation.org/topics/fashion/overview> (05.04.2022).

Fashion Futures 2030. Full Scenarios [WWW]
<https://www.fashionfutures2030.com/scenarios/home> (06.05.2022) [WWW]

Fast Company. Your H&M addiction is wreaking havoc on the environment. Here's how to break it [WWW]
<https://www.fastcompany.com/90311509/we-have-to-fix-fashion-if-we-want-to-survive-the-next-century> (14.04.2022).

Wooland Journal. 100 Days in One Dress [WWW]

<https://journal.wooland.com/post/2019/6/11/100-days-in-one-dress> (13.02.2022)

LISA

Lisa 1. Uurimuse küsimustiku põhi

Hea kandja!

Käesolevas uurimuses osaledes kaasan Sinu kandmiskogemuse oma Kõrgema Kunstikooli Pallas õpingute raames valmivasse lõputöösse "Multifunktsionaalsete rõivaesemete uurimine lõikelahenduste kaudu".

Uurimuse eesmärk on 14 päeva jooksul iga päev stiliseerida Sulle antud rõivaese, kombineerides seda enda olemasolevate riietega. Rõivaese koosneb omavahel truckide abil kokkupandavatest moodulitest ning toote saad kätte lahtivõetud kujul ilma instruksioonideta. Seeläbi on minu eesmärgiks avastada kandmiskogemuse kaudu, milliseid funktsioone tootele tekib.

Palun siia faili iga päeva jooksul lisada pilt oma stiliseeringust ning vastata allpool olevatele küsimustele. Oodatud on igasugused lisamärkused või muud soovitusel. Kandmisperioodi lõpus saadan kokkuvõtavad küsimused, mille põhjal järeldused teha.

Küsimused, millele igapäev oma dokumentatsiooni juurde vastata:

- Kas tundsid, et toodet oli lihtne stiliseerida? Miks?
- Kuidas tekkis mõte toode tänase päeva jooksul selga panna?

Palun täida järgnev informatsioon

Nimi	
Vanus	
Amet/ hetkel õpitav eriala	

Kirjelda, kuidas iseloomustad enda riietumisstiili (milliseid lõikeid, värve või kaubamärke eelistad)?

Kas riide kandmisel ning ostmisel järgid hetkeseid moetrende ning täiendad oma riidekapi sisu vastavalt sellele? Miks?

Milline on sinu ettekujutus multifunktsionaalsest riideesemest?